

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

The Guideline of the Learning Resource Development by Community Participatory Approach for Schools under the Office of Mahasarakham Primary Education Service Area 1

ปริญญ์ ชันตะคาม¹ และ รัชชัย จิตรนนท์²

Parinya Chantakham¹ and Tatchai Chitnan²

Received : 9 ก.ค. 2561

Revised : 21 ต.ค. 2562

Accepted : 22 ต.ค. 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ ของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 342 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมี 12 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) การสำรวจแหล่งเรียนรู้ 1.2) การวางแผน 1.3) การปฏิบัติตาม 1.4) การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ 1.5) การตรวจสอบ 1.6) การนิเทศติดตามและประเมินผล 1.7) การปรับปรุง 1.8) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 1.9) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 1.10) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 1.11) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และ 1.12) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 2) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย สภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 3 แนวทาง ได้แก่ 3.1) การดำเนินงานร่วมกับชุมชน 3.2) การดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ 3.3) การดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, แหล่งเรียนรู้, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The research aimed to: 1) study the components and indicators of the learning resource development by community participatory approach, 2) study the current and desired states of learning resource development by community participatory approach, and 3) present the guideline of learning resource development by community participatory approach. The sample group consisted of 342 participants

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อีเมล: fufuku@hotmail.com

² อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master Student Program in Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University,
Email: fufuku@hotmail.com

² Lecturer in Faculty of Education, Mahasarakham University

including; directors or deputy directors, teachers and school boards in schools under the Office of Mahasarakham Primary Education Service Area 1. The instruments used in this research were a component and indicator evaluation form, and a questionnaire to study the current and desired states.

The results were as follows: 1) the components of the learning resource development by community participatory approach revealed that there were 12 components: 1.1) surveying learning resources, 1.2) planning, 1.3) implementing, 1.4) encouraging the use of learning resources, 1.5) auditing, 1.6) supervising, monitoring and evaluation, 1.7) improving, 1.8) participation in planning, 1.9) participation in decision making, 1.10) participation in implementing, 1.11) participation in monitoring and evaluation, and 1.12) participation in receiving benefit. 2) The current state in learning resource development by community participatory approach, was rated at a low level and the desired state in learning resource by community participatory approach, was rated at a high level. 3) The guideline of learning resource development by community participatory approach consisted of 3 components: 3.1) working with community, 3.2) working with the learning resources, and 3.3) working with participation of the stake holders.

Keywords : Development guidelines, Learning resources, Community participation.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังมาตรา 22 มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็นรักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้ง สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอน และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการจากประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และนอกจากนี้ มาตรา 25 ยังได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์อุทยานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีศูนย์การศึกษา และนันทนาการแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้กำหนดการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้มีความพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ศูนย์สื่อการเรียนรู้อบรมพัฒนาระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่นชุมชน สังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 134-136)

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสังคมมีส่วนร่วม และต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการปฏิรูปการศึกษา และมีการกระจายอำนาจการศึกษา จากกระทรวง และส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด อีกทั้งหลักการมีส่วนร่วมยังเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารการตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาหลักการคืนอำนาจการศึกษาให้ประชาชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 4) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 8 ได้กำหนดการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 29 โดยกำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลรอบครัวชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน ให้มีความสอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา 2553 ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้เรียน ชุมชนสถานประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนโดยการส่งเสริมสนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการพัฒนา จึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล และมาตรา 38 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนองค์กรศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิ

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน จึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการที่จะพัฒนาคนในสังคมให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จมีหลายปัจจัย ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ระบบการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาและผู้บริหาร ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในระดับสถานศึกษา ภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรการบริหาร คน เงิน และวัสดุ ที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้การบริหารอย่างมีส่วนร่วมในแต่ละองค์การศึกษาดำเนินการอย่างเรียบร้อยราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวปฏิบัติในการบริหาร ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดการศึกษา โดยเน้นที่ชุมชน เพราะถือว่าเป็นส่วนที่จะต้องรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพ เพื่อปรับปรุง แก้ไข พัฒนา สังคมชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความสุขอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถร่วมกันส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน หาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น และสำคัญกับทุกภาคส่วนในการพัฒนาองค์กร การพัฒนารูปแบบใหม่เน้นการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท ส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น ฉลาด จันทรมบัติ (2554 : 159) ได้สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การสร้างความรู้สึกร่วมกันของประชาชน อาจเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี การมองทางแก้ปัญหาโดยการให้แสดงความคิดเห็น ได้แย้งกันอย่างเปิดเผยจริงใจ และตรงไปตรงมาเป็นทางออกหนึ่ง แม้จะมีความยากลำบาก และเสี่ยงต่อการขัดแย้ง แต่หากทำแล้วสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ก็ควรทำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทั้งหลาย จึงเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญยิ่ง

จากผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาพุทธศักราช 2557 โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบสามในบทสรุป สำหรับผู้บริหารของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสถานศึกษาว่า สถานศึกษาควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรจัดหาหรือจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ มีการจัดทำทะเบียน

แหล่งเรียนรู้จัดทำป้ายนิเทศ เพื่อเป็นแหล่งแสวงหาความรู้ และบริการชุมชน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้ยึดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 172-175) ซึ่งมีนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ท้องถิ่น ครอบครัวยุวชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานหรือสถาบันอื่นในการส่งเสริม และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยพบว่าแหล่งเรียนรู้ มีไม่พอเพียง ขาดคุณภาพ ขาดงบประมาณ ขาดแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จึงส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและเท่าที่มีข้อมูลพบว่า ยังไม่ค่อยมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ ของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 172-175) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 157-160) โดยมีตัวแปรต้น คือ 1) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) การสำรวจ 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติตามแผน 4) การส่งเสริมใช้แหล่งเรียนรู้ 5) การตรวจสอบ 6) การนิเทศติดตามและประเมินผล และ 7) การปรับปรุง 2. การมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 2. แหล่งเรียนรู้ จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา 2) แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ส่วนตัวแปรตาม คือ แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

ระยะที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 195 คน ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1,486 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1,407 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 342 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบจำนวนจากตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 154) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการแบ่งแบบชั้นภูมิ

ระยะที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่มี Best Practices จำนวน 3 โรงเรียน และจากนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประเมินคู่มือแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ใช้แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด

ระยะที่ 2 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพพึงประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยรวมของสภาพปัจจุบัน เท่ากับ .96 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยรวมของสภาพพึงประสงค์ เท่ากับ .96

ระยะที่ 3 ใช้แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ และตัวชี้วัดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) สัมภาษณ์องค์ประกอบ และตัวชี้วัดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3) ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพพึงประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีขั้นตอนดังนี้

1) นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้จากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 342 คน

3) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

ระยะที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษา Best Practices หน่วยงานที่มีวิธีที่ดีในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในสถานศึกษา 3 แห่ง โดยวิธีสัมภาษณ์

2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษา

3) ประเมินคู่มือแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลของแบบประเมินองค์ประกอบ และตัวชี้วัดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษา โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินคู่มือ จากผู้ทรงคุณวุฒิใช้ค่าเฉลี่ยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปเป็นใจความสำคัญ

สรุปผล

1. องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมี 12 องค์ประกอบ 29 ตัวชี้วัด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน 2) มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน 3) มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2) มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3) มีการวางแผนวิธีการดำเนินงานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 2) แผนสามารถยืดหยุ่นปรับตามสถานการณ์ได้ องค์ประกอบที่ 4 การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีการส่งเสริมให้ครู นักเรียนและชุมชนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ 2) มีการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 การตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีการวัดและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ 2) มีการรายงานผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ทราบอย่างทั่วถึง องค์ประกอบที่ 6 การนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีการนิเทศแหล่งเรียนรู้ 2) มีการนิเทศผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ 3) มีการสะท้อนผลการใช้แหล่งเรียนรู้ 4) มีการสังเกตการณ์การใช้แหล่งเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 7 การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ให้ดีขึ้น 2) มีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 8 การมีส่วนร่วมในการวางแผน มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน 2) มีการยอมรับการวางแผนของเสียส่วนใหญ่ องค์ประกอบที่ 9 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน 2) การมีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ 3) การมีส่วนร่วมจัดลำดับความสำคัญ องค์ประกอบที่ 10 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน 2) มีส่วนร่วมในการประสานงาน องค์ประกอบที่ 11 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม 2) มีส่วนร่วมในการประเมินผล และองค์ประกอบที่ 12 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มี 2 ตัวชี้วัด 1) มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางบวก 2) มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางลบ

2. สภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.68)

สภาพพึงประสงค์ขององค์ประกอบ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.45)

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การดำเนินงานร่วมกับชุมชน ประกอบด้วย 1.1) การสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน สถานศึกษาเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยสถานศึกษาสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น มีการจัดบันทึกข้อมูลไว้เป็นรูปเล่ม และรูปแบบออนไลน์ เพื่อเป็นสารสนเทศ ทุกหน่วยงานสามารถสืบค้นได้ง่าย 1.2) การวางแผนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล การระบุปัญหา และการวางแผนในการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ทั้งด้านเป้าหมาย วัตถุประสงค์วิธีดำเนินงาน ระยะเวลาผู้รับผิดชอบ และทรัพยากรที่ต้องการ และ 1.3) การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการนำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนที่ได้กำหนดไว้แล้วไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การปรับปรุง พื้นฟู เพิ่มเติม แหล่งเรียนรู้เดิมให้สมบูรณ์ขึ้น 2) การดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 2.1) การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนโดยประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ที่ร่วมกันจัดสร้างขึ้นให้นักเรียน ชุมชน ได้รับทราบ ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ 2.2) การตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์หาข้อมูล เพื่อวัดและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการรายงานผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ทราบอย่างทั่วถึง 2.3) การนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งใช้เครื่องมือแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น และผลของการใช้แหล่งเรียนรู้ในการวัดและประเมินผล เทียบกับเกณฑ์และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อติดตามหาข้อเท็จจริง และ 2.4) การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน เมื่อพบปัญหาอุปสรรคต้องนำปัญหาเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 3) การดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย 3.1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน สถานศึกษามีการเชิญผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในโรงเรียน ในชุมชน และท้องถิ่น มาร่วมประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3.2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น ร่วมตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3.3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น ร่วมกันปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ แผนที่ตั้งไว้ โดยให้การช่วยเหลือ ร่วมมือ และประสานงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ 3.4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน และท้องถิ่นร่วมกันติดตามผลการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงานระหว่างการทำงาน และหลังการทำงาน และ 3.5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นยอมรับได้ทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 12 องค์ประกอบ 29 ตัวชี้วัด ดังนี้
1) การสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน 2) การวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน 3) การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน 4) การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ 5) การตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน 6) การนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน 7) การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน 8) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 9) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 10) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 11) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล 12) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชัย นุชเนื่อง (2550: 142) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมพัฒนาโรงเรียน การรับรู้และร่วมดำเนินการพัฒนาโรงเรียน ความรู้ความสามารถต่อหน้าที่ ความสามารถในการปฏิบัติตนต่อส่วนรวม ความสามารถในการเข้าร่วมดำเนินงานความภาคภูมิใจความศรัทธา และประโยชน์ตอบแทนที่ควรจะได้รับ

2. สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง การนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การส่งเสริมใช้แหล่งเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การวางแผนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน และการสำรวจแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน อยู่ในระดับน้อย แต่ไม่สอดคล้องกับการวิจัย นิคม อินตะวงค์ (2555 : 201) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ สมาน ชิตรัมย์ (2555 : 183) ได้ศึกษาปัญหา และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในอำเภอนนทบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

บุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการกำหนดทิศทางการศึกษา พันธกิจ เป้าหมาย ด้านหลักสูตรการสอน ด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ด้านการพัฒนาและบริหารบุคลากร ด้านการจัดสรรงบประมาณและพัสดุ ด้านโครงสร้างการบริหารและส่งเสริมการปฏิบัติงานครู ด้านการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ ด้านการจัดทำเกณฑ์ มาตรฐานต่าง ๆ ในโรงเรียน

สภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การวางแผนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการส่งเสริมใช้แหล่งเรียนรู้ การตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมากที่สุด และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การนิเทศติดตาม และประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน และการมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความตระหนักถึง การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป โดยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เป็นหนึ่งในงานบริหารทั้ง 4 ส่วนนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ จิราพร ธรรมเจริญ (2553 : 187) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพพึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีการวางแผนการดำเนินงาน การนิเทศติดตามผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และการปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้แนวคิดที่ได้จากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อให้โรงเรียนนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ดีขึ้น ผลการประเมินแนวทาง พบว่ามีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ 1) การดำเนินงานร่วมกับชุมชน ประกอบด้วย 1.1) การสำรวจแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน สถานศึกษาเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยสถานศึกษาสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น มีการจัดบันทึกข้อมูลไว้เป็นรูปเล่ม และรูปแบบออนไลน์ เพื่อเป็นสารสนเทศ ทุกหน่วยงานสามารถสืบค้นได้ง่าย 1.2) การวางแผนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล การระบุปัญหา และการวางแผนในการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนทั้งด้านเป้าหมาย วัตถุประสงค์วิธีดำเนินงาน ระยะเวลาผู้รับผิดชอบ และทรัพยากรที่ต้องการ และ 1.3) การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการนำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนที่ได้กำหนดไว้แล้วไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การปรับปรุง พื้นฟู เพิ่มเติม แหล่งเรียนรู้เดิมให้สมบูรณ์ขึ้น 2) การดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 2.1) การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนโดยประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ที่ร่วมกันจัดสร้างขึ้น ให้กับเรียน ชุมชน ได้รับทราบ ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ 2.2) การตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์หาข้อมูล เพื่อวัดและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการรายงานผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ทราบอย่างทั่วถึง 2.3) การนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งใช้เครื่องมือแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น และผลของการใช้แหล่งเรียนรู้ในการวัดและประเมินผล เทียบกับเกณฑ์ และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อติดตามหาข้อเท็จจริง และ 2.4) การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน เมื่อพบปัญหาอุปสรรคต้องนำปัญหาเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 3) การดำเนินการ

แบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3.1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน สถานศึกษามีการเชิญผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในโรงเรียน ในชุมชน และท้องถิ่นมาร่วมประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3.2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น ร่วมตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3.3) การมีส่วนร่วม ในการดำเนินการ สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นร่วมกันปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ แผนที่ตั้งไว้ โดยให้การช่วยเหลือ ร่วมมือ และประสานงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ 3.4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน และท้องถิ่นร่วมกันติดตามผลการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงานระหว่างการทำงาน และหลังการดำเนินงาน และ 3.5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นยอมรับได้ทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุสดีย์ ดอหะ (2556 : 184) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในการบริหาร การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ในโรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาอิสลามแบบเข้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 พบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในด้านการบริหารงานวิชาการนั้น สถานศึกษาควรมีการจัดประชุมหารือกับคณะกรรมการสถานศึกษา ในด้านการบริหารงานงบประมาณ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การใช้งบประมาณ ในด้านการบริหารงานบุคคล คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการผลักดัน สรรหา และพัฒนา บุคลากร ในด้านการบริหารงานทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดจนจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่เหมาะสมสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการให้ความร่วมมือ กับชุมชน เพื่อให้ส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูและสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรทุกคนมีความเกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงกัน ซึ่งการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยใช้ชุมชนมีส่วนร่วมจะสามารถเป็นตัวกลาง สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและชุมชนได้ จึงจำเป็นต้องพัฒนา เพื่อให้โรงเรียน และชุมชน มีส่วนร่วม สามัคคีกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

1.2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดสำหรับองค์ประกอบ ที่พึงประสงค์มากที่สุดคือ การสำรวจแหล่งเรียนรู้อยู่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนควรกำหนด และวางแผนแนวนโยบายตลอดจนดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา กระบวนการศึกษา และองค์ประกอบอื่น ๆ อีกทั้ง 12 องค์ประกอบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยบทบาทการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนอื่น ทั้งสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 และนอกเขต รวมทั้งภาครัฐและเอกชน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นต้นแบบ หรือประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนา

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อระดมความคิดเห็นจากชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างโรงเรียน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วม ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิราพร ธรรมเจริญ. (2553). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ฉลาด จันทรสมบัติ. (2554). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิคม อินต๊ะวงศ์. (2555). *การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รุสดีย์ ดอหะ. (2556). *การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในการบริหารการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาอิสลามแบบเข้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมาน ชิดรัมย์. (2555). *ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอนอภี่ สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิชัย นุชเนื่อง. (2550). *รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.